

13è Col·loqui Història a Debat

LES DONES EN LA HISTÒRIA DE MATARÓ I EL MARESME

Mataró 2021

13è Col·loqui Història a Debat

LES DONES EN LA HISTÒRIA DE MATARÓ I EL MARESME

Grup d'Història del Casal

Felibrejada, 100

Fotografies de portada :

Grup de milicianes (1936). (Col·lecció Fotogràfica de la Guerra Civil Espanyola. Arxiu Nacional de Catalunya. ANC1-722-N-22.).

Àngela Bransuela i Nonell (Mataró, 1883 - 1965), gràcies al suport econòmic de molta gent, va poder escolaritzar els seus fills i donar-los una educació adient a l'època.

Maria Sans Moyà (Arbeca, 1920 - Mataró, 2012), infermera de l'hospital de sang de les brigades internacionals a Mataró.

Venus d'lluro , escultura de les termes romanes de Can Xammar a Mataró.

Sara Llorens i Carreres (Lobos, Argentina 1881 – Perpinyà, 1954), mestra, escriptora, i folklorista.

Bonanada (segle XIV), llevadora de confiança de la reina Elionor de Sicília i de la noblesa medieval .

Montserrat Julió i Nonell (Mataró, 1929 - Madrid, 2017), actriu, directora teatral i escriptora.

Lucrècia morta (1804), escultura de Damià Campeny.

La Dona a la Reraguarda, organització de dones antifeixistes confeccionant roba pel front (Fons Santiago Carreras-Arxiu Comarcal del Maresme)

Felibrejada

Butlletí del Grup d'Història del Casal

Època 5a / Any XXV / núm. 100 (2021)

Periodicitat bianual

1a edició novembre de 2021

Edita:

Associació Cultural Grup d'Història del Casal. Mataró

Carrer Bonaire 25, 08301 – Mataró

Adreça Internet:

www.ghcmataro.org

E-Mail:

infohcmataro@gmail.com

© d'aquesta edició: Grup d'Història del Casal. Mataró

© dels textos, fotografies i il·lustracions: els autors que s'indiquen

Dipòsit Legal: B-6404-97

No és permesa la reproducció total ni/o parcial de cap part d'aquest volum, ni text ni il·lustracions, sense el coneixement de l'editor sota cap mitjà de reproducció

Sí que es permet en l'àmbit científic i acadèmic sempre que se'n citi la procedència.

PRESENTACIÓ

Felicitats per aquests 100 números de *Felibrejada*, la revista d'història de la ciutat

MARIA JOSÉ PÉREZ CARRASCO

REGIDORA ADJUNTA DE CULTURA I SUPORT PER A LES
ENTITATS CULTURALS DE MATARÓ
REGIDORA DE COOPERACIÓ I DESENVOLUPAMENT

El Grup d'Història del Casal fa una gran tasca divulgativa, de recerca i de recuperació de la memòria històrica a la nostra ciutat. En aquesta línia juga un paper important la revista que teniu entre les mans, la *Felibrejada* que en aquesta edició arriba al número 100.

En primer lloc, i com no pot ser d'una altra manera, us vull felicitar per aquesta tasca editorial que inclou des de la recerca de la temàtica de l'article central així com per les altres seccions com són els apunts, la secció d'actualitat, la ullada a la història i la mateixa editorial. La seva maquetació, la recerca de patrocinadors, d'imatges, la redacció i la distribució són altres elements necessaris que hi ha darrera d'aquesta publicació. Una tasca encomiable que des de la regidoria de Cul-

tura volem agrair i posar en valor.

En aquesta tasca divulgativa també juga un paper important el programa radiofònic «El Racó» que cada setmana porta a terme el Grup d'Història del Casal a Mataró Audiovisual i que també ha celebrat recentment els 500 programes.

El número 100 de la revista *Felibrejada* i el 500 del programa de ràdio són només uns exemples de la vostra constància en el treball, de la vostra passió per la història que va més enllà de l'estudi propi ja que passa per la vostra voluntat d'explicar-la i de fer-ne difusió a tota la ciutadania.

Gràcies i felicitats!

***Felibrejada*, cent números publicats des de 1994**

ALEXIS SERRANO MÉNDEZ

DIRECTOR DE L'ARXIU COMARCAL DEL MARESME
DEPARTAMENT DE CULTURA, GENERALITAT DE CATALUNYA

L'atzar ha volgut que als símptomes més que evidents d'esgotament dels sistema capitalista neo i ultra liberal dels darrers anys s'hi afegís el flagell d'una pandèmia, que no ha fet altra cosa que dur al límit l'equilibri entre els recursos naturals i la seva sistemàtica explotació antròpica i acréixer les desigualtats econòmiques entre persones, pobles i nacions.

En el darrer bienni han estat molts els que han asseverat que cal aturar-nos i replantejar el funcionament del món. Molts ho diuen, però ho fan amb la boca petita perquè el món és massa complex com per tenir solucions globals amb fórmules màgiques i senzilles.

Que caldrà que cedim en qualitat de vida per garantir recursos per a tothom i salvar de l'apocalipsi el planeta sembla evident; emperò, la pregunta segueix essent: hi estarem tots disposats?

Endemig no arriba el canvi de paradigma, el sistema capitalista tocat de mort mentre va morint segueix matant. Tal vegada, en contraposició a les lleis de l'oferta i la demanda del mercantilisme hi ha la cultura. Aquella cultura que posa l'accent en la seva essència (culte).

M'explico. En el comerç, les relacions es basen en la lògica privativa del tipus: jo tinc, tu vols, jo poso un preu i tu me'l pagues. I jo, venent-te a tu això que vols, guanyo uns diners que tu tens, i que en el moment que els tinc jo, tu els perds.

La cultura, per contra, funciona amb una lògica molt diferent. Tu, que saps com aplicar el teorema de Pitàgores o que saps un poema d'Ausiàs March, quan me l'ensenyes i jo l'aprenc, els dos el compartim i en garantim la seva conservació.

Veiem com, en el cas de la compravenda, hi entren en joc les paraules, guanyar, perdre, tenir, posseir... mentre que en el cas de la cultura, les paraules són aprendre, compartir, conservar, col·laborar...

A casa nostra, a Mataró i al Maresme, som molts els que fa anys que estudiem i investiguem per compartir tot fent cultura. En aquesta dinàmica comunicativa, educativa i col·laborativa, el Grup d'Història del Casal, des de 1994, hi té un lloc ben destacat. Amb l'edició de la seva revista *Felibrejada*, que enguany arriba als cent números publicats, el grup d'Història del Casal s'ha fet un lloc en el panorama cultural de Mataró, i ho ha dut a terme amb una vocació nítidament comarcal.

Són molts autors i moltes temàtiques les que s'han abordat en cada una de les aportacions que els autors han tractat, bo i compartint amb els seus lectors el coneixement adquirit gràcies a les moltes hores d'estudi i recerca individual. Aquests cent números són una realitat gràcies a l'empenya dels seus editors, dels voluntaris del Grup d'Història del Casal, però també del gran nombre de col·laboradors que hi han volgut compartir en les seves pàgines el seu treball i el seu esforç. A tots ells –

editors i autors— els vull donar les gràcies en nom dels seus lectors i lectores.

Iniciatives tant reeixides com *Felibrejada* són petites illes dotades de fars que guien les naus en el context actual de marasme. Els navegants d'avui a les aigües agitadaes de la història humana no poden entrellucar com serà l'esdevenidor. La certesa de trobar-nos en el final d'un període, o davant de la mutació d'un sistema en un altre que el succeirà, aboca a les ones més interrogants que respostes clares. Malgrat tot, aquells que vetllen per la creació i la divulgació cultural saben que la seva feina no és debades. En un panorama canviant, tant mogut com l'anar i venir de les mares, la cultura, amb les seves dinàmiques col·laboratives que permeten l'acumulació, l'expansió i la universalització del coneixement, tal vegada sigui clau d'un futur que, tant de bo, sigui més equilibrat, sostenible, just i igualitari.

Certament *Felibrejada*, com un far, ens indica una llum de certesa i ens marca les

vores de la roca que marquen els retalls de la confluència de la mar i la terra ferma. En aquest número podeu veure com la sensibilitat dels editors i els autors i autores tracten un dels grans temes dels nostres dies: les dones. A la història, parlar de dones implica un posicionament ferm que ha de posar el focus no només en la seva vital existència sinó en la descripció, i tal vegada denúncia, del tracte injust, i sobretot desigual, que durant segles han rebut.

No puc acabar sense remarcar el meu agraïment personal per haver pogut obrir les pàgines d'aquest número 100 de *Felibrejada*. M'he sentit molt honorat d'haver pogut compartir amb els seus fidels lectors aquests mots i unir-me al desig, tant dels lectors com dels col·laboradors, de què per molts anys aquesta publicació segueixi enfortint el múscle cultural de la nostra ciutat i de la seva comarca.

Cent números de *Felibrejada*

GRUP D'HISTÒRIA DEL CASAL. MATARÓ

Amb aquest número de *Felibrejada* arribem al número cent de la revista que, des de l'any 1994, amb diverses periodicitats, ha estat portaveu i una de les plataformes de difusió de la recerca i dels continguts divulgatius del Grup d'Història del Casal. A cada moment, *Felibrejada* s'ha anat adaptant als canvis tecnològics exigits per la nova societat de la informació. Així, l'aposta per les noves tecnologies l'any 1996 va donar el desdoblament de la revista en dos suports, el paper i el digital en línia, esdevenint una de les primeres publicacions electròniques locals del país. Des d'aquell moment, la informació cultural, les notícies i les activitats dotaven de continguts la versió en línia reservant la part de recerca i divulgació al suport "paper".

Més endavant, l'any 2011, empesos per la necessitat d'abaratir els costos d'edició i, alhora, d'oferir materials audiovisuals com a complement del contingut publicat en paper, el volum de la revista s'acompanyava d'un disc CD amb textos, audios i vídeos. L'evolució de la tècnica i dels hàbits de consum cultural van propiciar un nou pas l'any 2020, recuperant la periodicitat anual, suprimint el CD i fent accessible els continguts dels nous números en línia, mantenint però el suport paper com a síntesi del contingut de la revista que esdevé d'accés lliure als dos anys.

I aquest és el punt on ens trobem amb aquest número 100 que coincidint amb la celebració del 13è Col·loqui Història a Debat dedicat a Les dones en la Història de Mataró i el Maresme n'esdevé el llibre de les actes amb les ponències i comunicacions presentades.

Els dies 5, 6 i 13 de novembre s'ha celebrat el 13è Col·loqui Història a Debat amb 6 ponències i 21 articles. La primera sessió es dedicà als segles XIX i XX amb la primera ponent, Montserrat Gurrera, que tractà «Els inicis de l'expansió de l'ensenyament de noies a Mataró (1808 – 1868)». Gurrera fou acompanyada per Margarida Colomer, que parlà de «Matilde Leon i Leon. Infermera al front de guerra». L'endemà, l'Edat Moderna focalitzà el col·loqui amb Alexandra Capdevila parlant de «Ventures i desventures de les dones dins la institució familiar al Maresme a l'època moderna» i Antoni Llamas de «Les dones catalanes davant del Tribunal de la Inquisició a l'època moderna». La darrera de les sessions fou el torn de l'època romana i la prehistòria amb les intervencions de Joan Francesc Clariana «Representacions de la imatge femenina a la lluro romana i el seu territorium» i Imma Basols sobre «El món femení a la prehistòria de les nostres contrades». El Col·loqui es complementà amb les aportacions centrades en l'àmbit temàtic propi d'aquesta 13a convocatòria i amb altres articles sobre temes diversos d'història, arqueologia i, especialment en aquesta ocasió, sobre patrimoni.

Aquest és, doncs, el contingut que justifica aquest número 100, al qual es pot accedir en línia (www.ghcmataro.org) mitjançant el codi que trobareu a la darrera plana.

I no podem acabar sense fer un sentit recordatori de la Maria Encarnació Soler Alomà sempre compromesa amb la ciutat, la cultura i el país. Les seves recerques han estat una aportació rellevant al patri-

moni històric i cultural tan mataroní com nacional. Al Grup d'Història del Casal vam tenir el goig de compartir-hi moments extraordinaris a les tertúlies radiofòniques d'El Racó on participà sovint. Entre moltes ocasions, recordem la seva participació en la primera Matinal Josep Punsola i el seu temps amb motiu del centenari del naixement del poeta amb la conferència «Josep Punsola: cel·luloide amb essència de poesia» unint poesia, cinema i Mataró. Uns actes del centenari on també va participar Elies Khoury Nafouj, autor de la traducció del català a l'àrab del recull poètic Punsola viu, punsola vola. Malaurada-

ment, l'Elies també ens ha deixat. Va precedir a l'Encarnació uns dies abans. Des d'aquestes ratlles, també, un sentit record.

I no volem acabar sense sumar-nos, des d'aquestes ratlles, a la celebració del centenari del naixement de qui fou un gran referent per a tota una generació d'historiadors i investigadors de Mataró i una de les figures destacades de la historiografia local del país, en Joaquim Llovet i Verdura (Mataró, 1921— 2017). Així doncs, recordant el seu mestratge donem pas al número 100 de *Felibrejada*.

PONÈNCIES

